

U PIVU NA POMIRENJE

Projekat CRNOGORSKO-NJEMAČKOG OMLADINSKOG KAMPA – PLUŽINE 2011, u periodu od 20 – 27. septembra 2011, u Rudinicama, u Pivi, zajedno su organizovali Ministarstvo prosvjete i sporta i Zavod za školstvo i Narodni savez za brigu o njemačkim ratnim grobljima uz logističku podršku Ministarstva odbrane Crne Gore.

U ovim krajevima je naročito je zapamćeno stradanje nedužnih civila u Dolima kod Rudinica od strane folksdojčerske njemačke divizije „Princ Eugen“ 1943. godine, što je bio povod da se upravo na tom mjestu učini prvi korak ka pomirenju i organizuje prvi crnogorsko-njemački omladinski kamp.

Studenti iz Savezne Republike Njemačke došli su prvi put u Pivu na pomirenje nad grobovima poslije skoro 70 godina!

Cilj ovog projekta bio je: Jačanje veza između mladih Crne Gore i Savezne Republike Njemačke, rad za mir i pomirenje nad grobovima da rata nikad ne bude.

*"Kada su otkriveni dragulji prirode po ovom su tlu, u izobilju bili razliveni
" Džordž Gordon Bajron*

UVOD

U lepezi ljepota i božjih darova koji su 'razliveni' po Crnoj Gori, i Piva, iako mala po prostranstvu, upotpunjuje ljepotu Crne Gore. U Pivi su postojala naselja još u paleolitu. Posebno je značajno otkriće pećine Odmut sa osam kulturnih slojeva i tragovima drevne umjetnosti, na ušću Vrbnice u Pivu što sve govori o bogatoj istoriji Pive. Osim istorije, kulturnog i etno nasljeđa ukrašavaju je riječni kanjoni, klisure i planine, šume su pune divljači. Mliječni proizvodi, pivski skorup, sir, jardum nadaleko su poznati. Takođe pažnju posjetilaca ovog živopisnog kraja privlače: pivska jangnjetina, sušena ovčetina i govedina, sve ekološko i spremljeno na starinski način.

Piva je poznata po ustaljenim okupljanjima za vrijeme određenih vjerskih praznika kod Pivskog manastira i u Plužinama. Na izvoru Pive se održavaju i tradicionalni, opštepoznati književni susreti pod nazivom "Pjesnička riječ na izvoru Pive".

Istorije nema bez ratova, pa su i Pivom su prohujali mnogi ratovi i borbe za slobodu sa Turcima, Austrougarima i drugim neprijateljima u raznim periodima. U fokus ove teme su i događaji iz Drugog svjetskog rata, u kojem su se Pivljani, zajedno sa drugim dijelovima Crne Gore i drugih jugoslovenskih prostora, snažno suprostavili stranim zavojevačima, Italijanima, Njemcima i njihovim domaćim pomagačima boreći se hrabro za slobodu zemlje protiv fašizma i nacizma. Piva i Pivljani su trpjeli teška stradanja u toku rata.

POVOD

U ovim krajevima je naročito je zapamćeno stradanje nedužnih civila u Dolima kod Rudinica od strane folksdojčerske njemačke divizije „Princ Eugen“ 1943. godine, što je bio povod da se upravo na tom mjestu učini prvi korak ka pomirenju i organizuje prvi crnogorsko-njemački omladinski kamp.

Studenti iz Savezne Republike Njemačke došli su prvi put u Pivu na pomirenje nad grobovima poslije skoro 70 godina!

Upravo je cilj ovog projekta bio: Jačanje veza između mladih Crne Gore i Savezne Republike Njemačke, rad za mir i pomirenje nad grobovima da rata nikad ne bude.

Projekat CRNOGORSKO-NJEMAČKOG OMLADINSKOG KAMPA – PLUŽINE 2011, u periodu od 20 – 27. septembra 2011, u Rudinicama, u Pivi, zajedno su organizovali Ministarstvo prosvjete i sporta i Zavod za školstvo i Narodni savez za brigu o njemačkim ratnim grobljima uz logističku podršku Ministarstva odbrane Crne Gore.

Projekat je realizovan na osnovu crnogorsko-njemačkog sporazuma o ratnim grobljima koji su 9. avgusta 2011. godine potpisali Savezni ministar vanjskih poslova SR Njemačke Gido Vestervele i ministar vanjskih poslova Crne Gore Milan Roćen.

Njemačku ekipu sačinjavali su vođa Thomas Schroeter, dva voluntera André Becker i Ludger Sternberg i osam studenata Timo Stauch, Natalie Romer, Sebastian Reichle, Anne Loebel, Felicia Linke, Maximilian Voertler, Anika Schachtschneider i Malin Zaddach.

Crnogorski tim sačinjavali su vođa Radoslav Milošević Atos, aistent Olivera Vulanović, profesorice njemačkog Andrea Čađenović i Luljeta Hadžibrahimović, četiri učenika Branko Ružić iz Plužina, Nikola Milošević iz Berana, Lidija Mirović iz Herceg Novog, Ivan Turković iz Plava, i šest studenata sa Filozofskog fakulteta u Nikšiću Monika Bulatović, Maša Stanišić, Ibrahim Mehović, Edin Skenderović, Selmir Šabotić i Ilda Ramusović. Čas istorije održao je Radovan Popović, istoričar iz Zavoda za školstvo a za vojnu logistiku bio je zadužen major Radivoje Radović.

Lokalna zajednica i grad Plužine kao i JU Obrazovni centar, koji je ugostio omladince i omogućio realizaciju sportskog dana, pružili su podršku aktivnostima Kampa. Predsjednik opštine je svojim prisustvom i obraćanjem učesnicima Kampa na večeri dobrodošlice izrazio svoju podršku projekatu.

Učesnici su bili stacionirani u Etno selu „IZLAZAK“ u Rudinicama, koje je udaljeno 13 km od Plužina i 44 km od Nikšića. Rudinice se prostiru oko 5km duž obale Pivskog jezera, na oko 1000m nadmorske visine. Smještaj za polaznike ovog kursa bio je u kolibama dok je za predavanja korišćen restoran. Etno selo „IZLAZAK“, koje se nalazi iznad Pivskog akumulacionog jezera, namjerno je izabrano, jer ga povezuje bolna priča s kraja Drugog svjetskog rata. Tu na domak Rudinica, na nekih 5-6 km u Dolima, desio se nesvakidašnji zločin nad civilnim stanovništvom. Po zlu poznata SS jedinica "Princ Eugen", sastavljena od folksdojčera, prolazeći kroz ove krajeve u znak odmazde zbog akcija jugoslovenskih partizana, brutalno je pogubila 520 nedužnih staraca, žena i djece krajem maja 1943.godine.

Na završnoj ceremoniji - Recitalu ispred Memorijalnog kompleksa u Dolima, 26. septembra 2011.godine, omladinci i omladinke su položili cvijeće na grobove žrtava a zatim na centralnom platou ispred monumentalne TRI RUKE koje simbolizuju decu, žene i muškarce, na crnogorskom i njemačkom jeziku govorili riječi u znak sjećanja na mrtve.

Bilo je to prvi put da omladina Crne Gore i Njemačke, gotovo 70 godina poslije neizbrisivog događaja za stanovnike Pive i cijele Crne Gore, evocira uspomenu na žrtve i istakne znak pomirenja.

SPOMEN ČAS – RECITAL CRNOGORSKIH I NJEMAČKIH STUDENATA na Memorijalnom kompleksu „DOLI“ u Blagojevićima

Scenario Ceremonije je realizovan s maksimalnim pijetetom u duhu svečanosti najvišeg državnog ranga nošen sviješću da je to njihov lični doprinos “radu za mir i pomirenju nad grobovima” u čemu su učenici i studenti odigrali centralnu ulogu.

TEKST Recitala studenata ispred Memorijalnog kompleksa u Dolima na Ceremoniji 26.9.2011.godine*:

Danas mislimo na žrtve nasilja i rata, na djecu, žene i muškarce svih naroda.

Sjećamo se vojnika koji su poginuli u Svjetskim ratovima, ljudi, koji su u toku rata ili, kasnije, u zatočeništvu, kao protjerani i izbjeglice, izgubili živote.

Sjećamo se onih koji su protjerani i ubijeni, zato što su pripadali nekom drugom narodu, nekoj drugoj rasi, manjini ili je njihov život smatran bezvrijednim, zato što su bili bolesni ili invalidi.

Sjećamo se onih, koji su izgubili život, zato što su pružili otpor nasilju i onih koji su pošli u smrt, zato što su se čvrsto držali svojih uvjerenja.

Tugujemo za žrtvama ratova i građanskih ratova naših dana, za žrtvama terorizma i političkog progona, za Saveznim vojnicima i drugim dodatnim snagama, koji su izgubili živote u inostranstvu.

Sjećamo se danas i onih koji su kod nas postali žrtve mržnje i nasilja.

Tugujemo sa svima koji žale za mrtvima.

Ali, naš život je u znaku nade na pomirenje među ljudima i narodima i na nama je odgovornost za mir među ljudima, kod nas i u cijelom svijetu.

*Za tekst recitala uzet je govor Saveznog predsjednika Kristijana Vulfa na centralnoj spomen manifestaciji u organizaciji Narodnog saveza za brigu o njemačkim ratnim grobljima u Plenarnoj sali Bundestaga povodom Nacionalnog dana žalosti 14. novembra 2010.

LOKACIJA KAMPA

Etno selo „Izlazak“ u blizini Plužina, koje se nalazi usred planinskog predjela iznad Pivskog akumulacionog jezera, upravo je zbog prethodno pomenutog događaja, bolne priče-povezane sa Njemačkom, odabrano za naš kamp. Vojnici SS-divozije „Princ Eugen“ ostavili su na svom putu kroz Balkan trag uništavanja i razaranja. Oni su se zbog akcija i napada jugoslovenskih partizana, u kojima su ubijani njemački vojnici, ne razmišljajući svirepo svetili ubijajući civilno stanovništvo. Krajem maja 1943. godine, ova divizija je došla u oblast Nikšića. Veliki dio stanovništva, govori se o 520-oro djece, žena i muškaraca, njemačke trupe su brutalno satjerale na ovo mjesto i na svirep način ubile. U spomen žrtvama ovoga masakra podignuto je u blizini Plužina spomen obilježje „Doli“.

EDUKATIVNA MISIJA KAMPA

Njemački studenti su u toku boravka u Kampu i kroz predavanja i edukativne aktivnosti bili u prilici da saznaju mnogo više o Drugom svjetskom ratu i o stradanju crnogorskog naroda o čemu sami kažu da su vrlo malo znali. Osim toga uživali su u i naučili o ljepotama Crne Gore, saznali su nešto više o tradiciji i kulturi, crnogorskom folkloru, kuhinji pa i po nešto da kažu na crnogorskom jeziku. „Pošto nije bilo problema s jezikom, „postali smo izvanredan tim i mogli smo da razgovaramo o mnogim temama“, izjavio je Sebastijan, učesnik iz Donauešingena.

ZAJEDNIČKA PUTOVANJA PO CRNOJ GORI

Domaćini su goste vodili u obilazak Kotora, Cetinja, Podgorice, Nikšića, Žabljaka, Plužina, Mratinja..., gosti su krstarili su Pivskim jezerom, takmičili se u raznim sportskim disciplinama, učili uz pomoć oficira Vojske Crne Gore orijentaciju u prirodi, korišćenje azimuta, igrali društvene igre.

Prema riječima njemačkih učesnika, vrhunac programa bila je posjeta Boki Kotorskoj, jednom od deset najljepših zaliva svijeta koji se često naziva „evropski najjužniji fjord“, posebno Kotoru - spomeniku istorije, srednjevjekovnom Starom Gradu, koji je pod zaštitom UNESCO-a, jednim od najbolje očuvanih u Evropi. Izuzetan doživljaj predstavlja posjeta kraljevskoj prijestonici Cetinju i njegovim muzejima. Omladinci su obišli i glavni grad Crne Gore Podgoricu u kojoj je tematski data važnost posjeti Spomeniku palim borcima sa Momišića u II svjetskom ratu. Program posjete Nikšiću je bio veoma interesantan ali se na kraju omladini najviše dopalo izletišta Krupac gdje su se i najviše zadržali.

Od svih putovanja po Crnoj Gori, posebno zadovoljstvo omladini Kampa pričinilo je krstarenje brodom po Pivskom jezeru i konačno - posjeta Crnom jezeru na Durmitoru. O predusretljivosti, prostosrdačnosti stanovnika Crne Gore gosti iz Njemačke govore sa neskrivenim komplimentima izražavajući nadu će se ovakva i slična druženja ponoviti narednih godina

VEČE NACIJA

Naročito atraktivna manifestacija, VEČE NACIJA, privukla je dio posjetioca iz ovog revolucionarnog kraja, na kojoj je svaka strana riječju, pjesmom, igrom, himnom, zastavom, mapom i drugim karakterističnim obilježjima predstavila svoju zemlju. Predstavljeno je i crnogorsko oro i pjesme. Svaki je učesnik, omladinac ili omladinka, prezentovao ne samo svoju zemlju već i karakteristike kraja iz kojeg dolazi na zato pripremljenoj, odnosno ručno iscrtanoj mapi.

JEZIČKA RADIONICA

Tokom cijelog boravka, u jutarnjim časovima, odmah poslije doručka, učenici i studenti su pohađali šesto-dnevnu jezičku radionicu.

Za jezičke aktivnosti i edukaciju bile su zadužene dvije profesorice njemačkog jezika, pripravnice iz Srednje škole „Bratstvo i jedinstvo“ iz Ulcinja Andrea Čadenović i Luljeta Hadžibrahimović, koje su svojom posvećenošću i aktivnom nastavom uz jezičke animacije, često izazivale aplauze polaznika Kampa. Što se tiče crnogorskih učesnika, osim plužinskog

gimnazijalca koji dobro govori engleski, svi su ostali učenici i studenti solidno govorili njemački, jer su, osim po preporuci svojih institucija, upravo po tom osnovu i birani.

MONTENEGRO, MONTENEGRO

Njemački studenti su, osim crnogorskih riječi, naučili da pjevaju neke crnogorske melodije kao što je pjesma Sloba Kovačevića Montenegro koju su sa maksimalnim žarom pjevali zajedno sa crnogorskim studentima skoro tokom svake vožnje autobusom.

Opraštajući se sa crnogorskom grupom, sa suzama u očima, njemački studenti su ispred autobusa na nikšićkoj autobuskoj stanici, još jednom otpjevali „Montenegro, Montenegro“, ispred začuđenih prolaznika.

ČAS ISTORIJE pod nazivom **ISTINOM DO POMIRENJA** - Radovan Popović, historičar, je istakao sljedeće:

„Moto crnogorsko-njemačkog kampa „Rad za mir i pomirenje nad grobovima“ za historičara i historiografiju su relativno lak „zadatak“ ako se sve svede na činjenicu i „naučnu istinu“. Međutim, vremenska distanca, procesi koji su uveliko započeti, mlade generacije nalažu da o istorijskim događajima razmišljamo na kompleksniji način. Nije on apsolutno ni politički, ni ekonomski, ni nacionalni, ni kulturološki, ali jeste pomalo od svega toga. Zato razumijem i ovu inicijativu kao pogled u budućnost sa realnim osvrtom na prošlost.“

„Vremenska distanca danas omogućava da tražimo višeslojnost o događajima iz Drugog svjetskog rata. Poznato je da većinu literature vezane za taj događaj čini politička i vojna istorija. Da bi došlo do „pomirenja iznad grobova“ u historiografiji se moraju afirmisati i primjeri iz svakodnevnog života, položaj žena i djece, kulturni život, odjeci rata u književnosti i u ostalim umjetnostima, ljubav u ratnim uslovima i dr. Uostalom, svako ima pravo na grob kao hrišćansku i civilizacijsku tekovinu, dok je spomenik izraz ideološke ili političke projekcije.

Ja ću na fonu ove inicijative napomenuti ili sve nas podsjetiti da je pomirenje nužno ili moguće, pa se zasnivalo i samo na ova tri detalja:

- Pomirenje između Njemačke i Francuske kao dugogodišnjih „ljutih“ neprijatelja koji su udarili temelje Evropske unije.
- Pokajanje njemačkog kancelara Vilija Branta nad žrtvama Holokausta
- Poklon sjenima poginulih od strane njemačkog bračnog para Plageman.“

Tomas Šroter, vođa grupe, u ime Saveza za brigu o njemačkim ratnim grobljima, istakao je sljedeće:

„Poštovani prisutni, itekako znamo da cijenimo ljubaznost i otvorenost Vlade Crne Gore, jer nam je poznato koliko je mala Crna Gora propatila zbog njemačkih trupa.

„68 godina nakon događaja iz rata i strašnog masakra u Dolima i drugim mjestima na Balkanu, postoji samo mali broj onih, koji su kao mladi ljudi doživjeli ove strašne događaje. Svi koji su tada bili djeca, danas imaju oko 80 godina. Svima njima su se ovi nečuveni događaji urezali duboko i neizbrisivo u sjećanje. To sigurno važi i za one Njemce, koji su onda bili krivi, koji su, zanemarujući humanost, pustili na volju strastima, mržnji, želji za osvetom i ubistvom nenaoružanog seoskog stanovništva.

Na kraju govora citirao je riječi iz govora nekadašnjeg njemačkog predsjednika Riharda fon Vajczekera, povodom 40 godina od završetka rata: „Mladi nijesu odgovorni za ono što se nekada desilo. Ali su odgovorni za to, šta će od toga ući u istoriju.““

Izvanredan osvrt na Crnogorsko-njemački omladinski kamp Plužine 2011, dat je na sajtu njemačke organizacije „Volksbund Deutsche Kriegsgräberfürsorge e.V.“ pod nazivom Vestervele krči put (Westerwelle ebnet den Weg)
<http://www.volksbund.de/nc/meldungen/meldungen-detail/artikel/westerwelle-ebnet-den-weg/7.html>

UTISCI UČESNIKA

RADOSLAV MILOŠEVIĆ ATOS, glavni koordinator projekta: Misija kampa je „rad za mir i pomirenje nad grobovima“ ispunjena je u potpunosti. Bila je to izuzetna prilika da se mladi iz dvije zemlje od kojih je jedna bila agresor a druga žrtva, upoznaju i nauče nešto više jedni o drugima, ali i da poruče svima da rat više nikada ne smije da se dogodi. Ovo je i jedan od načina da se Njemačka na „civilizovan način izvini“ narodu čiji su preci stradali u II Svjetskom ratu, da se položi cvijeće na grobovima nedužnih žrtava, ovđe na Memorijalnom kompleksu u Dolima u Pivi đe su folkdojčerske jedinice 7. juna 1943. godine za sat vremena ubile 520 ljudi od čega je 106 bilo dece.

ILDA RAMUSOVIĆ, studentkinja: Sedam dana, koje sam provela u Etno selu "Izlazak" u Plužinama zajedno sa gostima iz Njemačke, ostaće mi u lijepom sjećanju. Bio je to susret dvaju različitih kultura, pa je naše druženje bilo interesantno i poučno. Nijesmo samo mi učili od njih, već i oni od nas. Trudili smo se da im boravak u Crnoj Gori učinimo što ljepšim i prijatnijim, pokazujući im pri tom najljepša mjesta naše male zemlje. Takođe sam uspjela da sklopim nova prijateljstva. Ovaj kamp je veoma pozitivno uticao na mene i bilo bi lijepo kada bi se i u budućnosti organizovali ovakvi kampovi.

EDIN SKENDEROVIĆ, student: Kamp je bio jedno novo lijepo iskustvo za mene. Imao sam priliku da se upoznam sa vršnjacima iz Njemačke. Zadovoljan sam što smo mogli da ih upoznamo sa nekim od značajnih ljepota naše zemlje. Čast mi je bila učestvati u jednom tako dobro organizovanom kampu i kad bi mi se ponovo ukazala prilika, ponovo bih učestvovao.

UMJESTO ZAKLJUČKA

Jasno je, da деца niti mogu, niti treba da budu odgovorna za grijehе očeva, dedova i prađedova. Niti se njihovi grijesi smiju prepustiti zaboravu. Na istini o prošlosti treba graditi budućnost, čvrste mostove prijateljstva među ljudima. Treba ustrajati i istrajati u borbi protiv svih ljudskih zala a naročito protiv rata. Samo se mirom možemo boriti za sretnu i nekonfliktnu budućnost čovječanstva. Ono što je Njegoš proricao kroz stihove „Na groblju će iznići cvijeće za daleko neko pokoljenje“, trebalo je ili se samo na mahove ostvarivalo. Mladost je odavno starost i umorila se od čekanja. Sreća i radost, prijateljstvo i humanost potrebna nam je sada i odmah i u svakom sljedećem trenutku.